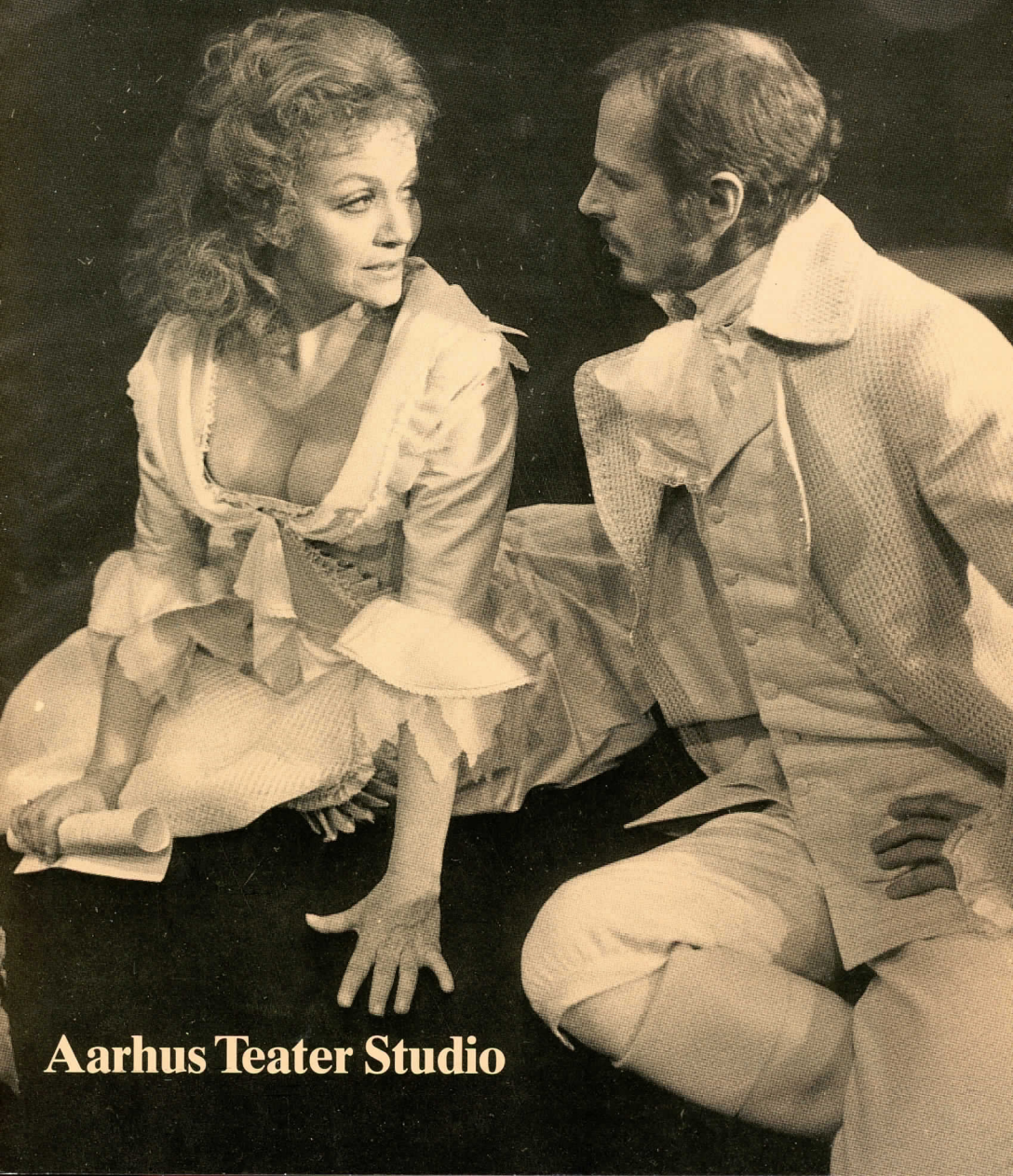

EARLIGE FORBINDELSER

Aarhus Teater Studio

Jette Sievertsen og Bendi Hildebrandt

Christopher Hampton

af Janicke Branth

Hampton er født i 1946 og opvokset midt i Suez-krisens centrum, i Alexandria. Efter sigende har han skrevet stykker siden han var 8 år, og da han var 27, havde flere af Englands kendte skuespillere spillet med i hans stykker.

Det første stykke skrev han i Oxford som tyveårig: *When did you last see my mother*. Det blev senere overført til et teater i Londons eftertragtede West End. Hans næste stykke, komedien *The Philantropist* gik over tre år samme sted. Hampton hører ikke til blandt den kreds af dramatikere, der nævnes i engelske antologier over 60'ernes og 70'ernes politiske teater, sådan som Snow Wilson, Edward Bond, David Hare og Howard Brenton, som i øvrigt også kom fra Oxford. I 1973 skrev han aligevel et mere eller mindre politisk stykke, *Savages* om en engelsk diplomat, som bli'r kidnappet af en gruppe terrorister i Brasilien. Et stykke som anklager kapitalismen for at være årsag til indianernes forfærdelige skæbne i Brasilien. Egentlig ville han blot have skrevet et stykke om dette særlige brasilianske folkemord, men efterhånden som han

fik arbejdet sig ind i stoffet, fandt han, at indianernes skæbne kun var et symptom på det, som foregik i landet som helhed - et resultat af kapitalismens økonomiske politik.

Stykket blev spillet på Royal Court Theatre med Paul Scofield i hovedrollen. Og siden blev Hampton ansat som teatrets husdramatiker, og senere efterfulgt af dramatikere som David Hare, Howard Brenton og Carol Churchill. Til dette teater skrev han endnu et stykke, *Treats*, der fik så nedsablende en modtagelse, at Hampton fik nok af teater og i en periode på syv år næsten udelukkende skrev filmmanuskripter.

Det er Hamptons fortjeneste, at Odeön von Horvath blev introduceret i England i slutningen af 70'erne. Hans oversættelse og bearbejdelse af *An der schönen blauen Donau* (Aarhus Teater 1979/80) blev en stor succes på National Theatre i London i 1977, og senere i 1983 skrev han et stykke om Horvath i exil - *Tales from Hollywood* (ikke spillet herhjemme).

I slutningen af 70'erne skrev han et stykke om det meget intense venskab og forhold mellem de to fran-

ske 90'er digtere Rimbaud og Verlaine *Skygger for solen* (som også har været opført herhjemme på Alléscenen 1978/79 og Danmarks Radio).

Farlige Forbindelser, Hamptons seneste stykke (skrevet i 1984), går stadig i London for fulde huse og skal senere på sæsonen overføres til et teater i New York.

Hampton har altid skyet det pædagogiske i teatret. Han er blevet kaldt en klassisk forfatter midt i en romantisk tid, og blandt engelske dramatikere regnes han for en meget dygtig dramaturg, der ofte komponerer sine stykker efter relativt klassiske principper, men som først og fremmest udmærker sig ved sin fremragende stil og et udsøgt sprog, der funkler af vid, skarphed og begavelse.

Laclos roman

»Farlige forbindelser« er historien om en intrige. (Som ved et tilfælde betyder dette ord på en gang strukturerende af begivenheder i et skønlitterært værk og sammensværgelse med det formål at føre nogen bag lyset). Intriganterne prøver altid at få nogen til at tro noget. Alle intriger er et bygningsværk af løgne. At tro på en intrige forudsætter, at man tror på, at det er muligt at påvirke mennesker - gennem deres lidenskaber, som er deres svaghed.

★

Denne bog, som udelukkende taler om lidenskab, ignorerer den næsten helt. Kun i et enkelt tilfælde forekommer den: i Madame de Tourvels kærlighed. Valmonts kærlighed til hende er altid underlagt hans kontrol - hvilket Marquise de Merteuil fortæller ham nogle utvetydige sandheder om i slutningen af romanen. Madame de Tourvels kærlighed er på ingen måde fremmed for romanen, - tværtimod giver den romanen et perspektiv på samme måde som en horisont. »Farlige forbindelser« skildrer en serie manøvrer og deres konsekvenser.

★

Da Laclos roman »Les liaisons dangereuses« udkom i en ny udgave på forlaget Gallimard i 1958, skrev André Malraux et forord til bogen, hvoraf enkelte brudstykker er gengivet her:

Brikkerne er såre enkle i dette spil, som kun opererer med to farver: forføngelighed og det seksuelle begær. Forføngelighed overfor forføngelighed, begær overfor forføngelighed. De øvrige nuancer stammer fra personer selv, som har det ene sammenstød efter det andet med hinanden. Men hvad er det for kræfter, der støder sammen *inde* i dem? Seksualitetens dramatiske karakter er skjult under en maske af rosa satin, og begæret selv er næsten altid underlagt forføngeligheden. Da nu forføngelighed er den følelse, som ordene taler stærkest til, så er det overalt romanens opgave at vise, hvad det er, den ene af personerne prøver at få den anden til at tro, for at kunne styre hans handlinger. Det er også derfor, der lægges så stor vægt på personernes intelligen.

En verden, der kan rummes af fornuften, kan gøres til genstand for love. Det suveræne menneske er ham, der kan lave love, det være sig Frankrigs love eller lovene for menneskets hjerte.

Hvis man ser bort fra Laclos rigdom og herkomst, så kan man ikke undgå at få øje på det udpræget intellektuelle hos Laclos. Blandt alle de romanforfattere, som har ladet deres personer handle klartskuede og velovervejede er Laclos den, der sætter sin idé om intelligens højest. For det er selve denne idé, som har fostret dette værk uden sidestykke, idet de fiktive personer netop handler i kraft af det, de tænker. Marquise de Merteuil og Valmont er de to første litterære skikkelser, hvis handlinger udelukkende er bestemt af en ideologi. Og man behøver kun at se på deres efterfølgere, Julien Sorel (Stendhal) og Raskolnikov (Dostojevskij) for at forstå deres betydning . . . Det som er nyt ved Laclos romanfigurer, og som forklarer bogens knusende handling, er, at de udfører deres velovervejede handlinger ud fra en overordnet livsanskuelse. Deres fanta-

Marianne Flor,
Susanne Lundberg
og Lizzi Lykke

stiske styrke skyldes, at disse anskuelser er ligeså levende i dem som en lidenskab, - de *er* deres lidenskab. Disse personer svarer til et dybt behov hos mennesker for at blive herre over deres skæbner.

Der er en god grund til, at Laclos romanfigurer påvirker læseren: for de provokerer så meget desto mere til efterligning, som at de selv efterligner deres egne personer! Et nyt litterært fænomen: personerne digter sig

selv. Og ikke på en komisk måde som Don Quichotte, da han erobrer Mambrinos »Gyldne hjelm«. Valmont digter sig selv som Valmont. Han skaber et meget konkret billede, et 'image' af sig selv, der består af hans særlige tonefald, hans analytiske tankegang, hans utvungne væremåde og hans kynisme. Denne fascination af sin egen personlighed er Valmonts eneste rigtige lidenskab, - den er årsagen til hans brud med Marquise de Merteuil, og den er årsagen til, at han sender

det dybt krænkende brev til Madame de Tourvel.

Laclos blev en forfatter, der afslørede drømme. Han afslørede sin egen tids drømme ved at give dem liv og lade dem optræde i en sammenhæng, vi alle kender til, dér hvor alle vi dødelige med misundelse betragter de personer, der gør sig til herrer over deres egen skæbne, om det så kun er for et øjeblik.

Romanforfatteren

I 1984 lavede Christopher Hampton en dramatisering af Choderlos de Laclos roman, Farlige Forbindelser. Stykket havde oprindelig premiere den 18. september 1985 på The Other Place i Stratford upon Avon, og i januar 1986 på Ambassador Theatre i London. I den forbindelse skrev Christoffer Hampton følgende om romanens forfatter:

Pierre Ambroise Francois Choderlos de Laclos (1741-1803) er på mange måder den fuldkomne forfatter. Da han var omkring 40 år, skrev han et romanværk, som ikke alene var et mesterværk, men også det fornemmeste eksempel på sin genre, brevromanen. Senere ulejligede han ikke yderligere sit publikum.

Denne kraftpræstation bragte ham et kort øjeblik frem fra det mørke, som heldigvis har været dybt nok til at bevare ham som en gåde for eftertiden. Men de sparsomme oplysninger, vi har om ham, er med til at kaste et spændende lys over hans meget klassiske roman.

Laclos gjorde karriere som soldat i en ualmindelig langvarig periode af fred, og derfor meldte han sig som frivillig i den amerikanske uafhængighedskrig. Desværre manglede han de tilstrækkelige økonomiske midler for at kunne deltage som officer i felttoget. I ste-

det blev han udstationeret på en trist ø i Biskaya-bugten og fik kommandoen over befæstningen dér. Det var herfra, han skuffet og af lutter kedsomhed skrev til en ven og fortalte ham om sine planer om at skrive noget udover det sædvanlige.

»Jeg ville gerne skrive et værk, som kan give genlyd i verden, når jeg engang har forladt den«. Få kunstnere har opfyldt deres egne spådomme i en sådan grad.

Romanen blev en stor sensation både i samtiden og senere hen, og Laclos fulgte den op med yderligere to værker: en afhandling om kvinders uddannelse (som først blev offentliggjort efter hans død) og en nedsablende kritik af en af det franske militærs hellige køer, militærstrategen Marchal de Vauban. Den vakte sådan anstød, at han straks blev 'belønnet' med en række usædvanligt kedsomme poster i provinsen.

Under revolutionen deltog han på jacobinernes side, -

ikke på nogen fremtrædende måde, men han gjorde en stor indsats. Han var ven med Danton og knyttet til Hertugen af Orléan, Ludvig XV's liberalistiske fætter. Under rædselsregimet blev han fængslet to gange og undgik kun med nød og næppe den henrettelse, man havde dømt ham til af grunde, som aldrig er blevet klarlagt. Det tog nogen tid, før han igen blev accepteret inden for hærens rækker, men omsider ved århundredeskiftet gjorde Napoleon ham til general.

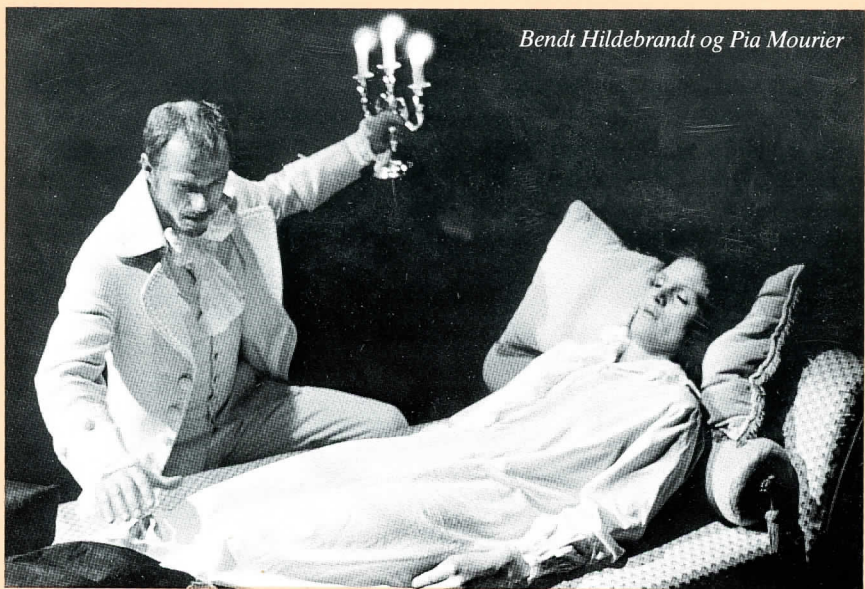
Desværre kom der ikke meget ud af denne sidste æresoprejsning, for kun få uger efter at han var kommet til Taranto i det sydlige Italien for at overtage den nye kommando, døde han af dysenteri og malaria. Hans sidste brev var en værdig men indtrængende bønsskrivelse til Napoleon, hvori han bad ham om støtte til sin kone og tre børn.

Geometriker, opfinder, militær strateg, feminist, revolutionær, hengiven ægtemand og fader: Alle disse forskellige og mere eller mindre overraskende egenskaber hos forfatteren af Farlige Forbindelser, er med til at præge den måde, man anskuer hans usædvanlige og meteoragtige værk.

Kim Veisgaard og Bendt Hildebrandt

Bendt Hildebrandt og Pia Mourier

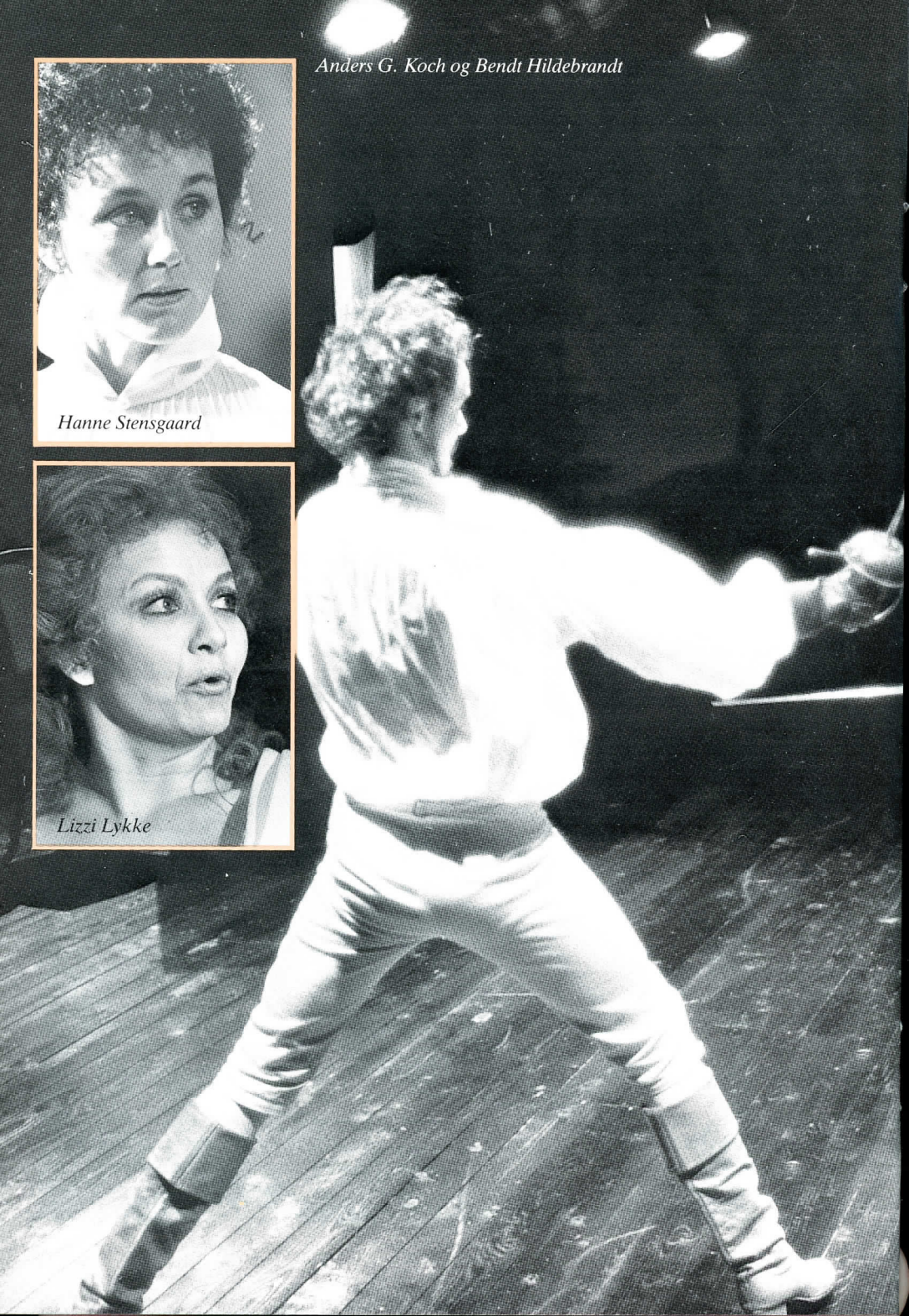
Anders G. Koch og Bendi Hildebrandt

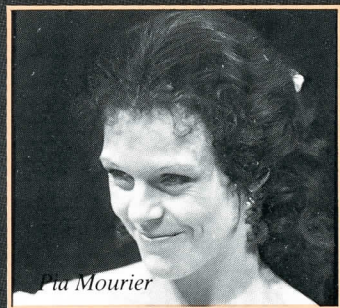

Hanne Stensgaard

Lizzi Lykke

En gammel kærlighed

Christopher Hamptons forhold til romanen Farlige Forbindelser går meget langt tilbage. Med Robert Gore Langton har han talt om sin meget berømmede dramatisering.

Christopher Hampton har boet i Kensington siden 1971. Den rummelige lejlighed (som han fik fat i inden priserne begyndte deres himmelflugt) ligger på øverste etage i en stor ejendom. Arbejdsværelset er forbavsende ordentligt og kun en mærkelig plakat fra en tidligere forestilling og reolerne med den teaterprægede litteratur ville afsløre hans profession for en tilfældig indbrudstyv.

– Telefonen har ringet temmelig uafbrudt i den sidste månedstid, forklarede han, da dens ringen afbrød vores samtale om Farlige Forbindelser, som netop skulle have premiere på det meget lille Ambassador teater den 1. oktober 1986. Han forklarede mig, at det havde været en kolossalt travl tid, fordi der havde været mange problemer forbundet med at overføre Farlige Forbindelser fra Royal Shakespeare Company's lille scene til Ambassador.

Fra begyndelsen blev Farlige Forbindelser en succes, og stykket vandt både Plays

& Players pris og London Theatre Critics pris som det bedste stykke i 1985.

Jeg spurgte Hampton, hvordan hans bearbejdelse var kommet i stand og som så ofte, forklarede han, var den blevet til ad mange omveje.

– Jeg fik ideen til at bearbejde romanen for ti år siden, da National Theatre flyttede ind i sit nye hjem på Themsens South Bank. De (N.T.) foreslog mig at lave en oversættelse af et Marivaux's stykke, »Den dobbelt Troløshed«. Jeg overvejede det, men det viste sig bare at være for svært, så derfor stillede jeg Farlige Forbindelser som modforslag. Det endte med, at de alligevel ikke ville bruge det, og i stedet for kom jeg til at oversætte *An der schönen blauen Donau* (Horvath).

I 1984 henvendte Royal Shakespeare Company sig til mig og opfordrede mig til at skrive et stykke, så jeg foreslog dem *Farlige Forbindelser*. Howard Davies (instruktør af forestillingen

i London - ovs. anm.) begyndte at læse romanen, og kunne ikke komme igennem den! Men vi endte alligevel med at lave den.

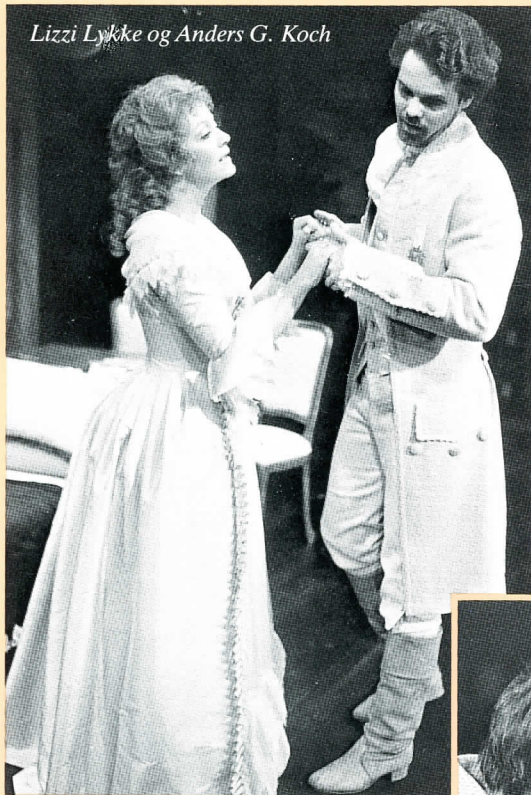
Hamptons forhold til romanen stammer helt tilbage fra hans studentertid i Oxford, hvor han læste både fransk og tysk:

Jeg så filmen dengang (Roger Vadims elendige film fra 1959, som underligt nok udelader Madame de Tourvels person), men jeg kunne ikke lægge romanen fra mig. Det var en af de fire eller fem bøger, som virkelig åbnede mine øjne. Jeg elskede den. Jeg var ikke særligt interesseret i Voltaire eller Rousseau, så derfor læste jeg de dårligere forfattere. De sidste femten, tyve år før (den franske) revolution, skrev de fleste begavede forfattere pornografi - let og elegant pornografi. Farlige Forbindelser er ikke pornografisk, men noget i den retning. Casanova er også fra den periode, men jeg tror ikke på et ord af det, han skriver. Det er ren og skær fiktion.

Da Hampton skulle dramatisere Farlige Forbindelser, måtte han prøve at finde et sprog, som passede til den.

(Fortsættes side 12)

Lizzi Lykke og Anders G. Koch

Marianne Flor

Bendt Hildebrandt og Hanne Stensgaard

Susanne Lundberg

(Fortsat fra side 10)

– Jeg havde store vanskeligheder med at finde den rigtige stil: noget der ikke var pastiche (det prøvede jeg også, og det var morsomt) eller for moderne. Laclos sprog er meget skarpt og klart. Han var en meget elegant forfatter, og han skrev smukt, selv i sine mere kedelige essays. Og så var han ret morsom, hvilket var sjældent.

– Den herskende ånd i tiden var Rousseau's, og jeg formoder, at den herskende stil var den, som nu går under betegnelsen 'følsom', - og hvis formål det var at vise, hvor følsom man var over for selv den flygtigste sindsbevægelse - navnlig ens egne.

Tidens romaner var fuld af personer, der brast i angerfulde tårer i det uendelige. Det var vigtigt at føle meget, og det var en periode, der gjorde meget ud af, at

man skulle hengive sig til sine følelser. »Clarissa« - en af de romaner, det aldrig er lykkedes mig at komme igennem - er et tidligt eksempel på denne genre, og den har været en slags model for Farlige Forbindelser. Laclos elskede den. Men jeg synes, at Laclos literære teknik er bedre.

I Hamptons stykke er ondskaben og intrigerne bag de superelegante kostumer og raffinerede manerer undertiden næsten chokerende. Korruptionen er selvforstærkende, og mens man sidder og stirrer fascineret, er revolutionen altid til stede i ens bevidsthed. Og det er noget som ifølge Hampton er føjet til teksten:

– Man kan ikke læse romanen uden at tænke på, at dette må standse. Aristokratiet var blevet så dekadent, korrupt og rigt, at det var uudholdeligt. Men der eksisterer jo en hel del lande i dag, hvor forholde-

ne er de samme, så måske er det alligevel ikke uudholdeligt. Romanen handler om magt og misbrug af magt.

Bogen handler også om seksualitetens psykologi. Jeg kan ikke komme i tanke om nogen roman, der beskriver menneskers seksualitet så klart, måske lige undtagen Proust. Men Laclos erkendte, at der eksisterede noget, der hedder kærlighed, og som ikke bare var et udtryk for tidens frustrerede selvoptagethed. Hans virkelige efterkommer var Stendhal, som mødte Laclos i Italien og erklærede, at det var et af de vigtigste bekendtskaber, han havde gjort i sit liv.«

Hamptons næste projekt er et filmmanuskript over Joseph Conrads roman *Nostramo*, som skal produceres af Spielberg og instrueres af David Lean.

Interview fra Plays & Players
okt. 1986

Regi: Steen Boutrup og Eva Dahl

Suffli: Hanen Wolff

Lyd/lysass.: Kurt Bøje og Lise Lauridsen

Belysningsmester: Niels Emil Larsen

Tonemester: Jens Ravn

Scenemester: Kai Johansen

Malersal: Jens Anker Olsen

Skræddersal: Hanne Gissel og Mehmet Hilmi

Frisør: Joan Gylling

Rekvisitør: Viggo Bay

Produktionsleder: Jørn Walsøe

Overregissør: Max Hansen

Programredaktion: Magnus Brandstrup

Tryk: Kannike Tryk, Århus

**Teaterforlag: Nordiska Teaterforlaget/
Edition Wilhelm Hansen, Kbh.**

Originaltitel: Les Liaisons Dangereuses

Teaterchef: Jacob Kielland

Premiere: 9. maj 1987

Opføres frem til 13. juni

Aarhus Teater Studio

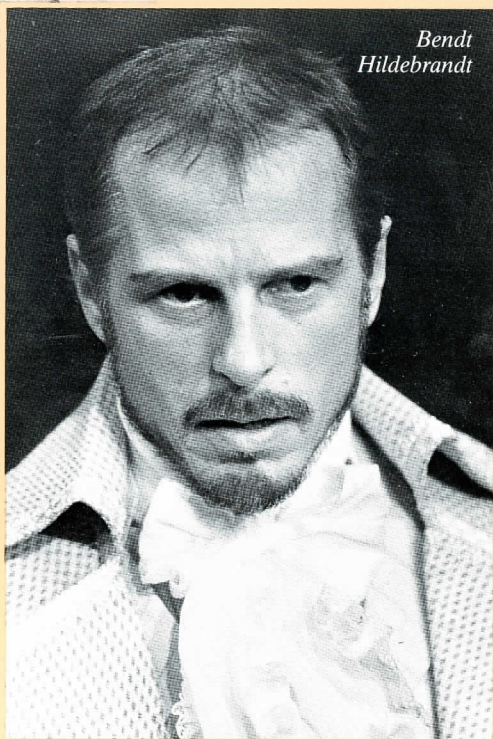
Foto fra afsluttende prøver: Rolf Linder

Programforside og plakat: Mogens Brix Pedersen

Lizzi Lykke

*Bendt
Hildebrandt*

Oversættelse af
programtekster:
**JANICKE
BRANTH**

LA CLOS BREV NR. 48

Fra Vicomte de Valmont til Madame de Touvel

Hvorom alting er, saa har De indladt Dem paa det ene af de to Eventyr mod min Vilje, saa det vil jeg ikke blandes i. Det andet derimod tager jeg paa min Kappe, eftersom De har vist mig en hel Del Hensyn i den Sag. Jeg vedlægger et Brev, som De først skal læse og bagefter give den lille Volanges, det skulde være mere end nok til at føre hende tilbage til Dem. Jeg beder Dem indstændigt gøre Dem Umage med dette Barn, saa vi i Forening kan bringe Moderen og Gercourt til Fortvivelse over hende. De skal ikke være bange for at gøre Doserne kraftige. Jeg er ganske sikker paa, at det lille Pige-barn ikke lader sig skræmme, og naar vi først har opnaaet vore Hensigter med hende, faar det gaa hende, som det bedst kan.

Hendes videre Skæbne interesserer mig overhovedet ikke. Jeg havde ganske vist en Tid Lyst til at oplære hende i Intriger og lade hende spille anden Violin ved Siden af mig, men jeg ser nu, at der ikke er Stof til det i hende. Hun lider af en fjollet Naivitet, der ikke engang er blevet kureret af den Kur, De har anvendt, og som ellers sjældent undlader at gøre sin Virkning, og det er efter min Mening den farligste Sygdom, en Kvinde kan lide af. Den afslører først og fremmest en Svaghed i Karakteren, der næsten altid er uhelbredelig og gør alting umuligt. Hvis vi for Eksempel indlod os paa at oplære det lille Pige-barn i Intriger, vilde vi kun faa en let-sindig Kvinde ud af hende. Og jeg ved ikke noget saa kedsommeligt som Letsindighed og Føjelighed, dikteret af Dumhed - at man giver sig hen uden at vide hverken hvordan eller hvorfor, udelukkende fordi man er blevet angrebet og ikke forstaar at forsvare sig. Den Slags Kvinder er absolut ikke andet end Forlystelsesmaskiner.

Nu vil De sikkert sige, at det jo egentlig maa være os nok at faa gjort noget saadant ud af hende. Ganske rigtigt, men glem ikke, at Alverden meget hurtigt gennemskuer den Slags Maskiner og finder baade Fjedere og Drivkraft; hvis man skal benytte dem uden Risiko, gælder det altsaa om at skynde sig, holde op i Tide og derefter knuse dem. Det vil sandelig heller ikke falde os svært at blive af med hende, Gercourt lader hende ganske bestemt spærre inde, naar det passer os. Og naar han ikke længere kan tvivle om sin Vanære, naar den er fuldt offentlig og notorisk, hvad angaar det saa os, om han hævner sig, bare han ikke trøster sig? Hvad jeg her siger om Ægtemanden, tænker De sikkert om Moderen, saa det kan gaa lige op.

FARLIGE FORBINDELSER

Manuskript:
CHRISTOPHER HAMPTON

Iscenesættelse:
JOHN DOVE

Scenografi og kostumer:
JOHN McMURRAY

Lysdesign:
BRIAN HARRIS

Fægteinstruktion:
HOTHER BØNDORFF

Oversættelse:
JACOB KIELLAND

Medvirkende:

Marquise de Merteuil	LIZZI LYKKE
Madame de Volanges	SUSANNE LUNDBERG
Cécile Volanges	PIA MOURIER
Vicomte Valmont	BENDT HILDEBRANDT
Azolan	KIM VEISGAARD
Madame de Rosemonde	MARIANNE FLOR
Madame de Tourvel	HANNE STENSGAARD
Emilie	JETTE SIEVERTSEN
Chevalier Danceny	ANDERS G. KOCH
Statister	LASSE RYGAARD, LARS JUHL CHRISTENSEN

Forestillingens varighed: 2 tim. 30 min. incl. pause